

CD KLASSIEK

Meester-instrumentalist
Johann Friedrich Fasch

De hofcomponist Johann Friedrich Fasch (1688-1758) moest zijn halve leven van het ene naar het andere prinselijke hof reizen. Dat komt ervan als je geboren wordt in een tijd die bulkt van de grote componisten. Bach, Händel, Telemann waren net enkele jaren ouder. En op zijn 'oude dag' moest hij opboksen tegen Haydn en Salieri. Een mens zou er moedeloos van worden. Maar zo zat Fasch helemaal niet in elkaar. Hij had immers in Leipzig onder Thomaskantor Kuhnau gestudeerd. De hertogin van Naumburg had al een goed oog in de beginnende componist want ze zorgde voor een studiereis naar Italië, waar hij in nauw contact kwam met het werk van Vivaldi.

Ze had een goede smaak, deze hertogin, want wie vandaag de muziek van Fasch beluistert, merkt al snel diens aangeboren talent om nieuwe ideeën in vlotte muziek om te zetten. Zelfs de onverbiddelijke Johann Sebastian Bach kopieerde voor zijn eigen *collegium musicum* in Leipzig zes van

de ouvertures die Fasch schreef. Wat achteraf een geluk bleek, want men is pas opnieuw attent geworden voor die vergeten componist, toen men een en ander aantrof in het archief van Bach. Fasch geldt vandaag als een van de beste instrumentalisten uit de tijd van Bach.

We horen echt goede muziek. Alles is knap in elkaar gestoken, maar het heeft ook *body*. En vooral: het is werk dat al op weg is naar een nieuwe tijd. Zeker in de laatste dertig jaar van zijn leven, toen Fasch als hofcomponist werkte bij de prins van Anhalt-Zerbst, verwerkte hij alle invloeden van zijn jeugd en studiejaar in een stijl die een overgang vormt van de strenge barok naar de meer gevoelige galante stijl waarmee bijvoorbeeld zijn vriend Carl Philipp Emanuel Bach hoge ogen gooide. Typisch voor die *empfindsamer Stil* die vanaf 1725 opkomt, is dat men de contrapuntschrijfwijze verlaat en opteert voor 'landelijk getinte' melodieën en danserijen. Men volgt daarbij de mode van het hof waar de gestrengheid van weleer ook meer en meer verlaten wordt ten voordele van een verheerlijking van idyllisch landleven. (JC)

Johann Friedrich Fasch, *Concertos & Ouverture*, door Giuseppe Nalin en Marco Cera, hobo; Ermanno Giacomel, dwarsfluit; met de Accademia Bach Baroque Orchestra onder de leiding van Carlos Gubert, Dynamic, reeks Delizie Musicali (distributie Laval), DM8009, 10,40 euro

CD KLASSIEK

Motetten
Vader Bach

En van de wonderlijke aspecten van de actuele crisis in de muziekindustrie is dat sommige groepen hun 'product' opvallend verpakken. Soms staat het uitzicht van het cd-doesje in schrille tegenstelling tot de inhoud ervan. Bij deze ongelooflijk knap vertolkte geestelijke liederen van vader Bach is het klassieke cd-boekje vervangen door een geplooid kleine poster waarop de zangers en zangeressen van de Britse groep VOCES8 helemaal opgedirkt en opgetut naar de lens van de fotograaf kijken in een duister steegje. *Der Geist hilft unser Schwachheit auf* (BWV 226). Beslist!

Deze Bachvertolking springt niet alleen qua verpakking boven de grijze massa uit. Dit is echt

knap gezongen. Voces8 zijn immers niet de eerste de besten. Het gaat hier om acht oud-koorleden van Westminster Abbey, wat dus wil zeggen dat deze gasten een schitterende zangopleiding achter de rug hebben in de meest prestigieuze anglicaanse kathedraal. Ze kunnen zonder verpinken overstappen van de grote Tudorcomponisten naar jazz of pop. Dat hebben ze al op eerdere opnames duidelijk gemaakt. Hier wagen ze zich aan zes geestelijke liederen van Bach, composities die tot de fijnste van zijn oeuvre behoren en die qua inhoud ook zijn diepste geloof uitdrukken. De uitvoering is meesterlijk. Laten we hopen dat Voces8 inderdaad veel jonge mensen aanzet om met deze onwaardse muziek kennis te maken. *Fürchte dich nicht, ich bin bei dir!* (JC)

Johann Sebastian Bach, *Bach Motets*, door Voces8 en The Senesino Players onder de leiding van Barnaby Smith, Signum Classics (distributie Laval), SIGCD213, 22,40 euro.

BOEK TAAL

Over woorden en zinnen
Geert Stadeus

Waarom weten zoveel mensen dat een tra een brandgang in een bos is? Misschien omdat ze vertrouwd zijn met bosbeheer of, waarschijnlijker nog, omdat het woord uiterst geschikt is voor kruiswoordpuzzels. Woorden die nauwelijks in het dagelijks taalgebruik voorkomen, maar wel in puzzels: het is een van de vele taalfenomenen die Geert Stadeus beschrijft in het boek *Ja tarara en andere riteiten*.

Stadeus is journalist en hoofdredacteur van Snoecks en houdt

ervan om alle hoeken en kanten van de Nederlandse taal te verkennen. Het levert enkele tientallen korte stukjes op, onderhoudend en vaak grappig. Stadeus ventileert immers geen taalgerenissen, hij mijmert gewoon over wat hij hoort en leest, over taal en in het spreken en schrijven van andere mensen.

Een van de stukjes gaat bijvoorbeeld over de afkortingen die jongeren gebruiken op het internet en in sms'en. 'LOL' staat bijvoorbeeld voor 'laughing out loud', hardop lachen. „Veel van die grapjes waar LOL achteraan gegooid wordt, zijn trouwens hoogstens een milde glimlach waard”, concludeert Stadeus. „LOL komt ondertussen al voor in woordenboeken. Wel te mijden is het gebruik ervan ver weg van de computer. Hoed je voor lui die na een grapje 'LOL!' uitroepen. Ze hebben niet door dat ze offline zijn.”

Stadeus heeft het verder over leugentjes voor bestwil, over vloeken en schelden en over het Duits van Jean-Marie Pfaff. Hier en daar leer je ook iets bij, bijvoorbeeld dat niet alleen sommige Nederlandstaligen maar ook de Engelsen niet houden van het woord

'kids' of dat een 'pangram' een zin is waarin alle 26 letters van het alfabet worden gebruikt. Een boek om nu en dan in te snuisteren. (JVH)

Geert Stadeus, *Ja tarara en andere riteiten. Een spitsvondig en vernuftig boek over taal en haar kronkels, haar problemen en haar klieverij, voor dagelijks gebruik en misbruik*, Van Halewyck, Leuven, 2011, 208 blz., 12,50 euro, ISBN 978 94 613 1074 3

BOEK VRIJE TIJD

Fietsen in de Frontstreek
C. Ooghe

De laatste getuigen zijn overleden, maar de aandacht voor de Eerste Wereldoorlog leeft als nooit tevoren. Met de honderdste verjaardag van het uitbreken van

de wereldbrand in het verschiep, publiceert Davidsfonds een handige gids met de mooiste routes tussen Nieuwpoort en Amiens.

Auteur Carl Ooghe, die als gids van *battlefield tours* werkt, stopt immers niet aan de landsgrenzen, maar volgt 300 kilometer frontlijn. Daardoor laat hij de wielertoerist enkele unieke plekjes ontdekken in België en Frankrijk, van de IJzer tot de Somme.

Het speciaal voor de fiets ontworpen handige boekje bevat suggesties voor acht fietstochten, met daarbij de kaarten en alle uitleg over de te bezoeken sites.

Telkens steek je toch weer wat op. Veel fietsplezier in een mooie streek met een indrukwekkend verhaal. (EDS)

Carl F.J. Ooghe, *Fietsen in de Frontstreek. De mooiste routes tussen Nieuwpoort en Amiens*, Davidsfonds, Leuven, 2011, 216 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 58 26781 8.

BOEK GESCHIEDENIS

De tijd na Columbus
Charles Mann

Charles C. Mann is een Amerikaanse journalist en historicus met een fantastische pen. Eerder schreef hij reeds over de geschiedenis van de aspirine en de oorlogen die erover gevoerd werden. In de klepper 1493 beschrijft hij wat er met de wereld gebeurde doordat Christoffel Columbus in 1492 toevallig Amerika ontdekte, of beter contact maakte tussen de continenten.

Die gebeurtenis was immers het begin van een enorme omwenteling in de geschiedenis van de mensheid. Als gevolg kwam er een economische en biologische uitwisseling op gang tussen Europa, Afrika en Azië en Noord- en Zuid-Amerika. Zo ontdekten de Europeanen rubber, tomaten en

aardappelen, producten die vandaag niet meer uit ons dagelijks leven weg te denken zijn. Vaak gebeurde de opname van nieuwe gewassen niet echt bewust, zoals ook keukenprins Jeroen Meeus ons liet zien in zijn kookprogramma *De Patat*.

Omgekeerd was er ook een uitwisseling, misschien wel allereerst door de mensen. Blanken nestelden zich langs de kusten van Noord- en Zuid-Amerika en onderwierpen de inheemse bevolking. De Europeanen verscheepten ook vanuit Afrika honderdduizenden slaven naar de overkant van de plas. Ontsnapte slaven organiseerden al snel onafhankelijke rijkjes in Midden- en Zuid-Amerika.

Er kwamen ook ongenode gasten over: insecten, bacteriën en virussen. Tot 1492 kende Amerika geen malaria. Het waren de Europeanen die de gevreesde ziekte overbrachten. Malaria, dat veroorzaakt wordt door een parasiet die op muggen leeft, was immers niet alleen een plaag in zwart-Afrika, maar ook in Europa. Honderdduizenden stierven, niet wetende wat de oorzaak was van die ziekte.

Mann laat op basis van de recentste wetenschappelijke ontdekkingen zien hoe de ontdekking van de zeeweg de opkomst van Europa bewerkte, de ondergang van het Chinese Keizerrijk bewerkte en Afrika volledig ecologisch en menselijk ontworichtte.

Hij vertelt vooral, wil geen systematische uiteenzetting geven. Zijn interesse gaat vooral uit naar kleine details die het geheel vooruit stuwden. Mooi toont hij aan de geglobaliseerde wereld reeds in de zestiende eeuw ontstond, met dit verschil dat mensen weken moesten reizen om het andere continent te bereiken.

1493 is een bijzonder meeslepend verhaal, dat je naar adem doet happen. (EDS)

Charles C. Mann, *1493. Hoe de wereld zich ontwikkelde na de ontdekking van Amerika*, Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2011, 688 blz., 34,95 euro, ISBN 978 90 4681 034 7.